

...HAINBAT ABURU

Simone de Beauvoir

Koro Agote
Mariasun Landa

Joan den hilean, apirilak 14ean, hil zen Parisen Simone de Beauvoir, 78 urte zituelarik. Idazle, borrokalari eta pentsalari frantses honi buruz gauza asko idatz daitezke, mende honetako kulturaren munduko izen handienetarikoa bat izan bait da. Baina guk, bere obraren beste alderdi batzu baztertuz, Simone de Beauvoir-ek feminismoan izan duen eraginari ekingo diogu, eta, horretarako, bere idazlan famatua, *Bigarren sexua*, alegia, komentatzen saiatuko gara, oraindik emakumeen egoera eta izaera aztertzeko inoiz idatzi den obrarik garrantzitsuena iruditzen bait zaigu.

«Bigarren sexua»

Feminismoaren historia egunen batean idazten bada, 1949ko urtea ez ahazteko data izango da. Urte hartan, Simone de Beauvoir-ek, 40 urte, idazlea, nobelagilea, existentzialismo frantsesaren pertsonaia ezaguna, emakume askoren bizitzan garrantzi handikoa izango zen liburua argitaratu bait zuen: *Bigarren sexua*. Eta bitxienean, zera da: emakume hau ez zela feminista inola ere. Garai haietan,

gizonezkoen artean onartu eta onetsitako intelektual tipikoa zen Simone, salbuespentzat bazeukaten ere. Feminismoa, harentzat, esanahi iraultzailerik gabeko errebindikazio burges sorta bat baino ez zen. Liburu hura ustegabekoa izan zen nolabait. Bere buruaz zerbait idatzi nahian, bere emakume-izaeran, emakume izateak beregan zuen eraginaz, J.P. Sartre-k sakontzeko sujeritu zionean sortu zen liburuaren ideia.

Bi urte kosta zitzaion liburua, eta ustegabeko bidetatik eraman zuen: «Bitxia eta pizgarria zen —dio S. de Beauvoir-ek bere memorietan— bapatean, 40 urterekin, ordurarte existentziarik ez zuela zirudien eta begien bistan zegoen munduaren alderdi bat aurkitzea».

Liburua erroskilen antzera salduko zen eta berehala iritsiko ziren erreakzioak. Bai eskuinarenak, bai ezkerrenak.

Liburu eztabaidatua

Batzuentzat liburua moralgabea eta lotsagarria zen: amatasun-sena ukatzeaz gain, sexu-askatasuna aldarrikatzea leporatzen zioten (Ez dezagun ahantz, Elizak urte askoz *Index*-ean edukiko duela). Besteentzat, *Bigarren sexua*-k gaizki planteatzen zuen emakumearen arazoa. Hau sasi-problema bat zen, iraultza ondoren emakumeak arazo guzti hauek konponduta aurkituko bait zituen. Baina gehientsuenetan gertatzen den gisa, kritika gehienak ez ziren liburuari berari zuzenduak, idatzi zuen emakumeari baizik. Simone de Beauvoir-ek era guztietako irainak jaso zituen: frigida, neurotika, errea eta bekaiztiaz gain, lizun, ninfomana, etab. luzea. Eta ez beti ezezagunengandik, ondo ezagunak zirenen aldetik ere bai; esate baterako, Mauriac-engandik.

Bigarren sexua garrasi urratua izan balitz, arima zauritu baten oihua, paternalismoz edo sasibegiramenez onartua zatekeen agian. Liburua, ordea, tankera objektibo, inpartzial, ia lasaian idatzia zegoen, eta honek, gezurra badirudi ere, areagotu egin zuen bere izaera asaldagarria.

Era batera edo bestera, *Bigarren sexua*-k emakume frankorentzat garrantzizko urratsa, mugarrria ipini zuen, eztabaida ugari sorteraiz eta izpirituak astinduz. Gaur egun ere, hau da feminismo modernoaren liburu teoriko handiena, eta oraindik ere sarritan erreferitu beharko gataizkio, ez bait du galdu ez interesik, ez gaurkotasunik. Zoritzarrez.

«Beste» sexua

Simone de Beauvoir-ek itxuraz oso soila dirudien galdera bat eginez ematen dio hasiera liburuari: «Zer da emakume bat?». Aski al dira ezaugarri fisiko batzu, soineko bolanteduna edo belarritako batzu, eme bat emakume bilakatzeko? Zein da «emetasun» edo feminitate izendatzen duten errealitate misteriotso eta hauskorra?

Galdera bera nahikoa adierazgarria da. Gizonezko batek ez luke inoiz bere burua sexu berezi bateko indibiduo bezala ikusiko. Inola ere ez litzaioke bururatuko gizartean duen egoera bereziaz liburu bat idaztea. Gizonak beti uste izan bait du, bera dela betidaniko gizakia. Zuzenarekiko okerra definitzen den modura. Gizonak, betidanik, bere buruaz Subjektu, esentzial izatearen ustea eduki badu, emakumea ez-esentzial, objektu, espezifikotasun, hau da, «*beste*» izatearen kategoria mugatuaz lortu du uste hori.

Baina, zergatik ez da altxatu emakumea egoera honen aurka? Zergatik, mendetan zehar, ez du gizonarekiko elkarrekikotasunik lortu?

Emakumea ez da emakume jaiotzen, bilakatzen baizik

Erantzunik errazena, emakumeari izaera «femeninoa» ematea litzateke. Hau da, emakumeari eme-esentzia aldagaitza atxekitzea. Baina, S. de Beauvoir existentzialista denez, aberrazio hutsa da esentzia existentziaren aurretik kokatzen duen edozein ideia. Existentzia beti egoeraren baten ondorioa da, eta begien bistakoa da, emakumeek, beti menpekotasun-egoeran badiraute, gizonekiko egiazko gutxiagotasunean bukatzen dutela.

Garrantzizkoa, hala ere, egoera hau luzatu behar den ala ez jakitea da, sorterazi duten zergatiak ezagutzea, ideologikoki nola justifikatu den eta gaur egun nola dirauen jakitea. «Emakumea ez da emakume jaiotzen, bilakatzen baizik», idazten du Simone de Beauvoir-ek. Biologiak eskaintzen dizkigun datuak garrantzizkoak badira ere emakumearen egoera ulertzeko, ez dira sexu arteko desberdintasuna gizartean justifikatzeko adina. Psikoanalisiari edo materialismo historikoari jasanezinak zaizkie Simone de Beauvoir-ek jaurtikitako kritikak. Bestalde, historiak beti etxe-barrutira mugatuak agertzen gaitu, zientzi nahiz kultur korronte eta erabaki garrantzitsuetatik at.

Emakumeak, gizonezkoek nahi bezalakoak izan dira beti. Gizonek utzi dieten neurrian eboluzionatu dute, sistema patriarkalaren barruan beti. Gizonek asmatu dituzten mitoek, emakumeen sexua-
rekiko dituzten eta gizon-harrotasunpean dirauten beldur, obsesio
eta izuak ageri dituzte. Zapalkuntza guztiek dute justifikatu beha-
rra eta mitoak dira emakumeek betidanik jasan duten bazterketa
teorikoki oinarritzen duten ideologia patriarkalaren funtsa.

Biktima eta konplizea

Horrez gainera, emakume izatea egoera baten ondorio da eta
ondo mamitutako prozesu ideologikoarena, gainera, honek biktima-
ren konplizitatea lortzen bait du. Simone de Beauvoir-ek era
harrigarrian aztertzen du, nola haurtzaroen eta adoleszentzian ga-
ratzen den prozesu hau. Nola ezkontzan eta amatasunean buru-
tzen den. Amorante- eta emazte-funtzioekin batera, zapaltzen
duen ideologia bera iraun eraztearen eginkizuna ematen dio gizar-
teak emakumeari. Era honetan lehen berarekin egin zuten berbera
bere alabekin egiten ematen ditu emakumeak bere ahalegin one-
nak. Eta zirkulu gaiztoa finkatzen da. Konplizitatea, sarritan, beste
mailatan adierazten da... Bere eskuetan bizitza hartzeko ezintasun-
ez, emakumeak maiz samintasunaren ondorioz sortutako jarrera
eta portaera atzerakoiak hartzen ditu. Edo sasiirtearak edo ihesbi-
deak edo aitzakiak. Bere egoeratik ihes egiteko erak, ugariak eta
sarritan konplexuak dira. Batzuentzat erlijioa, besteentzat gainez-
kako nartzisismoa edo masokismo estalia... Sekula aseezin, psikia-
tra eta sendagileen bezero zintzo, merkealditako lekuko leial edo
fotonobela erromantikoen irakurle sutsu izango dira.

Aterabiderik eza

Emakumearen etorkizuna, Simone de Beauvoir-entzat, badirudi
gizartearen erantzunkizunetan biziki esku hartzean datzala, na-
gusiki.

Ogibidea, burujabetasun ekonomikoa lortzea da lehenengo eta
ezinbestez bete beharreko baldintza, bizitza bestearen begiez ikus-
ten jarraitu nahi ez duen emakumearentzat.

Hala ere, Simone de Beauvoir-i zera leporatu izan zaio: azterke-
ta soilera mugatu izana bere liburuan, emakumeen borroka-taktika

garatu gabe. Berak, batetik, emakumeen egoera eraldatzeko asmorik ez zuela izan *Bigarren sexua* idazterakoan, esan ohi du; eta, bestetik, ez da ahaztu behar Simone de Beauvoir-ek, urte askoz, emakumearen arazoarekiko esperantzak produkzio-sistema kapitalistaren aldakuntzan ezarri zituela.

Azken urteetan

Hala ere, azken urteetan, S. de Beauvoir-ek emakumeen mugimenduan parte hartu zuen. Feminista bihurtu zen eta, 1972an, M.L.F.ko emakumeekin batera, Pariseko kaleetara jaitsi zen, aborto-eskubidea eskatuz. Errusiako eta Txinako iraultzek emakume-arazoez sortutako etsipenaren ondoren eta 68ko Maiatzaz geroztik, emakumearen askatasuna eta sozialismoaren lorpena helburu dituen mugimendu feministaren sorrera izan ziren berarentzat arrazoi nagusienak.

«Feminista naiz —zioen 1972ko *Nouvel Observateur*-eko elkarrizketa batean— konturatu naizelako, denok nahi dugun sozialismoa iritsi aurretik, beharrezkoa dela emakumearen egoera zehatzagotik borrokatzea. Eta, bestalde, konturatu naizelako, baita, herrialde sozialistetan ez dela lortu berdintasuna. Beharrezkoa da, beraz, emakumeek etorkizuna esku artean har dezaten. Horregatik, beraz, aurkitzen naiz egun Emakumeen Askatasun-Mugimenduari lotua».

K.A. - M.L.